

Workshop
Magten i den økologiske fødevarekæde

Konsekvenser af en markedsdrevet udvikling: nye forbrugerholdninger til
økologisk fødevareproduktion

Nordisk workshop for forbrugerorganisationer og forbrugerforskere
Københavns Bymuseum den 30.-31. oktober 2003

Workshoppen organiseres af projektet "Fremtidens Forbrugerkrav til Økologiske Fødevarer", et samarbejdsprojekt mellem Forbrugerrådet, Institut for Miljø, Teknologi og Samfund (Roskilde Universitetscenter) og Institut for Produktion og Ledelse (Danmarks Tekniske Universitet)

Workshoppen støttes af Nordisk Ministerråd og Direktoratet for FødevareErhverv

Program

Magten i den økologiske fødevarekæde

Konsekvenser af en markedsdrevet udvikling: nye forbrugerholdninger til økologisk fødevareproduktion

Københavns Bymuseum den 30.-31. oktober 2003

Torsdag den 30. oktober 2003

10.00 Introduktion og velkomst

Villy Dyhr, chef for politisk afdeling, Forbrugerrådet

10.30 Økologi fra medvind til ligegyldighed

Session 1, plenum

I både primærproduktion, forarbejdningsindustri og detailhandel oplever vi en stigende centralisering, som har konsekvenser for de økologiske produkters plads på markedet. Nøglen til succes for de dominerende salgskanaler er alt-på-et-sted og valgfrihed i kombination med et begrænset antal varenumre, stordrift og hurtig omsætningshastighed. Denne struktur i detailhandelen gør det i stigende grad vanskeligt for nicheprodukter som økologiske varer at etablere sig på markedet, ligesom den skaber dårlige betingelser for markedsføring af de økologiske værdier som miljøhensyn, dyrevelfærd, biodiversitet etc.

Oplæg

Fra miljøfront til markedsfascination

Paul Rye Kledal, PhD-stipendiat, cand.ocean.agro, Fødevareøkonomisk Institut

Økologisk jordbrug – mellem management og livssyn

Jens Christensen, lektor, dr. scient., Institut for Samfundsudvikling og Planlægning, AAU.

Strukturelle betingelser for afsætningen af økologiske produkter i Norge

Eivind Jacobsen, forskningsleder, sociolog, Statens Institutt for Forbruksforskning (SIFO)

Spørgsmål til diskussion

- Hvorfor er økologien i Danmark tilsyneladende gået fra medvind til ligegyldighed i afsætningsleddet?
- Kan vi forvente tilsvarende udvikling i de andre nordiske lande?
- Hvor er pladsen på markedet til etiske hensyn og visioner om en anderledes fødevareproduktion, hvor bæredygtighed, produktkvalitet og regional fødevareproduktion er i højsædet?
- Hvor langt kan man komme i retning af bæredygtigt landbrug når udviklingen skal være markedsdrevet?
- Udhules de økologiske principper for at øge væksten – og kan det ende med at forbrugernes gode grunde til at købe økologi også udhules på længere sigt?

13.00 Frokost

14.00 Kan økologiens oprør bevares og styrkes?

Session 2, plenum

Flere debattører mener, at økologien har begået et syndefald. Gennem professionaliseringen, markedsorienteringen og den inddefinering af økologien i den etablerede fødevarerindustri og det landbrugspolitiske system, som er sket, har økologien mistet en del af sin identitet som et reelt alternativ til det etablerede fødevarer system. De fleste økologer er medlemmer af de almindelige landboforeninger, langt hovedparten af den økologiske mælk og det økologiske kød i Danmark behandles og sælges af Arla Foods og Danish Crown, som også er nordens største konventionelle aktører. Økologi er ikke (længere) synonymt med oprør og alternativ, men tillæges i stigende grad betydning som brand, kvalitetsniche eller "regeldefineret produktionssystem". Har denne udvikling uheldige virkninger for forbrugeroptakningen og findes der (stadig) afsætningskanaler, hvor økologien fremstår som et reelt værdibaseret alternativ over for forbrugerne?

Oplæg

Landet ind i byen – en gårdbutik i Holstebro

Jacob Dan Nielsen, Gårdbutikken i Holstebro

Økologisk forbrugerkontakt i Göteborg

Kristina Sjöholm, projektleder, Sveriges Konsumenter i Samverkan

Hvordan redder vi økologien fra desillusion

Claus H. Heinberg, lektor, Institut for Miljø, Teknologi og Samfund, Roskilde Universitetscenter

Spørgsmål til diskussion

- Hvor er vejen for økologi, hvis vi skal benytte den etablerede struktur i fødevarerækeden?
- Hvilke andre kanaler end markedet har vi reelt, når vi ønsker dialog og kommunikation mellem forbrugere/borgere og fødevarerproducenter om bæredygtig udvikling og etiske og miljømæssige hensyn?
- Er det et problem for økologien, at den i højere grad forbindes med kvalitet og livsstil end med oprør og bæredygtigt alternativ?
- Hvordan opleves de sidste 10 års udvikling af økologien i Danmark set fra et demokratisk perspektiv?
- Hvilke aktører kan skabe alternative informationskanaler og dialog mellem producenter og forbrugere og dermed udvikle og anviser alternative udviklingsveje for den økologiske fødevarerproduktion?

17.00 Opsamling på dag 1

Thomas Roland, projektleder, Forbrugerrådet

Fredag den 31. oktober 2003 – dag 2

9.00 Komplexiteten i det økologiske forbrug

Session 3, plenum

Forbruget af økologiske fødevarer stiger i alle nordiske lande. Efterhånden som omsætningen har nået et betragteligt omfang er der foretaget mange studier af de økologiske forbrugsvalg – både set fra enkeltvirksomheders synspunkt, fra brancheorganisationer, myndigheder, forskningsinstitutioner og interesseorganisationer. Det billede, som de efterhånden talrige undersøgelser tegner, er ikke entydigt. Visse konklusioner kan man dog drage: den "rene økologiske forbruger" findes ikke, men den "økologiske forbrugshandling" gør. Langt hovedparten af forbrugerne er positive over for ideerne bag økologisk produktion, men kun et mindre tal lader øjensynligt handlinger følge holdninger. Hvad er status for forbrugernes valg og hvad kan forbrugerundersøgelserne give os af vide – og hvad tager de ikke stilling til?

Oplæg

Forbrugerne og økomarkedet

Mette Wier, forskningsprofessor, Fødevareøkonomisk Institut

Svenskerne og økologiske fødevarer – overblik over forbrugerundersøgelserne

Lena Ekelund Axelson, universitetslektor, SLU, Alnarp

Hvem definerer økokvalitet? – en oversigt over tilnærminger til forbrugsstudier af økologi

Hanne Torjusen Campoverde, vit. ass., cand. scient., SIFO

10.30 Kaffe

10.45 Fremtidens forbrugerkrav til økologiske fødevarer

Workshoppen er tilknyttet forskningsprojektet "Fremtidens Forbrugerkrav til Økologiske Fødevarer", hvor vi har undersøgt forbrugerholdninger til valg af økologiske fødevarer ud fra et hverdagsperspektiv og med en kvalitativ metodik. Vi har koncentreret os om økologiske fødevarer erhvervet gennem tre afsætningskanaler: supermarkedssalg, offentligt forbrug gennem kantiner og som abonnementssalg.

Oplæg

Økologisk forbrug – mellem idealer og hverdagsliv

Dorthe Elle Ilsøe, PhD-stipendiat, Institut for Miljø, Teknologi og Samfund, RUC

Forbruget af økologiske fødevarer som samfundsmæssigt og kulturelt fænomen

Martin Harring Boll, PhD-stipendiat, Institut for Produktion og Ledelse, DTU

Spørgsmål til diskussion (gælder også dagens første tre oplæg)

- Den nyeste viden: Hvorfor vælger forbrugerne økologisk?
 - Adskiller unges og ældres holdninger til økologisk produktion sig fra hinanden?
 - Hvad kan vi lære af de forskellige typer forbrugerundersøgelser?
 - Hvordan skal vi forstå forskningen i købskriterier – køber man økologi for sin egen eller samfundets skyld – og er det meningsfuldt at operere med forskellige ikke-overlappende købskriterier?
 - Spejler udviklingen i "forbrugskulturen" udviklingen i landbrugssektoren?
 - Når forbrugshandling ikke følger økologiholdning – for hvem er det så et problem?
-

12.30 Frokost

13.30 Workshop i 2 grupper – kaffe i gruppelokaler

Gruppe 1 - forbrugerforskning

Diskussion på baggrund af formiddagens oplæg.

- Rummer forbruget af økologiske fødevarer særlige forhold eller kvaliteter, som adskiller det fra øvrigt forbrug?
- Kan man på baggrund af undersøgelserne tegne et sammenhængende billede af økologisk forbrug?
- Hvilke fremtidsperspektiver ser vi for en fortsat udvikling af en økologisk sektor?
- Hvilken rolle skal forbrugerforskningen spille i den udvikling?

Ordstyrer: Martin Harring Boll
Rapportør: Dorthe Elle Ilsøe

Gruppe 2 - forbrugerpolitik

Diskussion på baggrund af formiddagens oplæg.

- Hvordan kan man forholde sig forbrugerpolitisk til økologisk fødevarerproduktion?
- Hvordan kan man forholde sig til økologiens dilemma mellem værdier og vækst?
- Hvorfor spørger man forbrugerne om deres holdning til økologi? For at følge resultatet, fordi man mener, at forbrugerne har en demokratisk ret til at blive hørt, eller fordi man ønsker at lade markedet diktere udviklingen?

Ordstyrer: Jeppe Juul, Aktive Forbrugere
Rapportør: Thomas Roland

15.15 Afrunding - Hvad har vi lært?

- Hvor bevæger økologien – og forbrugerforventningerne – sig hen?
- Og hvordan kan de bringes til at mødes?

Ved Thomas Roland, Dorthe Elle Ilsøe og Martin Harring Boll

Praktiske oplysninger

Tidspunkt

Workshoppen vil blive afholdt fra torsdag den 30. oktober kl. 10.00 til fredag den 31. oktober kl. 16.00

Sted

Workshoppen vil blive afholdt på Københavns Bymuseum, Vesterbrogade 59, 1620 København V. Se en præsentation af stedet på www.kbhbymuseum.dk.

Sprog

Workshoppen vil blive afholdt på dansk/nordisk. Vi har bedt oplægsholderne om så vidt muligt også at præsentere overheads på engelsk.

Pris

Det koster ikke noget at deltage i workshoppen. Forbrugerrådet er vært.

Hotelreservation

Forbrugerrådet betaler overnatning mellem torsdag og fredag for udenbys gæster. Vi har reserveret et antal værelser på Hotel Cab Inn, Vodroffsvej 55, 1900 Frederiksberg C – se www.cabinn.dk. Deltageren *bedes selv bestille* overnatningen ved at booke et værelse på hotellet. Reservation kan ske på tlf.: (+45) 3536 1111. Husk at angive, at I deltager i workshoppen. **OBS: Vi kan ikke garantere plads, hvis I booker senere end mandag den 13. oktober.**

Måltider

Der vil blive serveret morgenkaffe, frokost og eftermiddagskaffe som en del af arrangementet. Deltagere bedes selv sørge for middag torsdag aften.

Tilmelding

Vi har kun et begrænset antal pladser, hvorfor vi venligst beder deltagere om at tilmelde sig senest mandag den 20. oktober 2003. Tilmelding kan ske til Thomas Roland, Forbrugerrådet, Postboks 2188, DK-1017 København K., Tlf.: (+45) 7741 7741, email: tr@fbr.dk eller fax: (+45) 7741 7742. Vi vil sende en bekræftelse på deltagelsen, når vi har modtaget tilmeldingen. Husk at angive:

- Hvilke dage du ønsker at deltage i
- Om du har bestilt overnatning
- Hvilken gruppe du ønsker at deltage i den 31. oktober

Transport

Forbrugerrådet betaler transporten til og fra workshoppen for deltagere fra de andre nordiske lande (ikke Danmark). Vi beder dog deltagerne arrangere transporten selv. Vi vil på mødet udlevere en formular til rejserefusion. Vi kan refundere tog- og flybilletter, men ikke bus-, metro- eller taxakørsel. Vi refunderer standardbilletter, men ikke rejser på business eller 1. klasse.

Kort

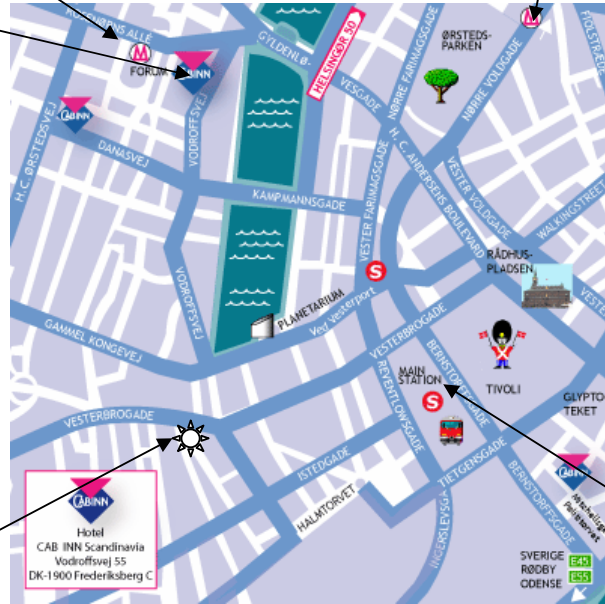
På næste side findes et kort over området. Beliggenheden af hotellet, metrostation, S-tog/regionaltog-station samt Københavns Bymuseum, hvor workshoppen foregår, er markeret.

Kort over hotel, workshopsted og stationer:

Forum Metrostation

Nørreport station, Metro, S-tog og regionaltog (fra lufthavnen)

Cab Inn Scandinavia

Københavns Bymuseum

500 meter

Københavns Hovedbanegård,
IC- og regionaltog fra lufthavn